lýsingar. Bankinn hefur ekki tekið afstöðu til þess, hverjir dráttarvextir skuli reiknast af öðrum skuldum, og virðist í því efni verða að fara eftir þeim reglum, sem giltu fyrir gildistöku laga nr. 71 frá 1965. Verður því að fallast á þá kröfu stefnda, að vextir reiknist aðeins 8%.

Málskostnaður telst hæfilega ákveðinn kr. 10.000.00.

Dóm þenna kváðu upp Steingrímur Gautur Kristjánsson, fulltrúi bæjarfógeta, formaður dómsins, og meðdómsmennirnir Þorsteinn Einarsson skipstjóri og Þorsteinn Eyjólfsson skipstjóri.

Dómsorð:

Stefndi, Útver h/f, greiði stefnanda, Sigurði Stefánssyni, kr. 49.730.28 með 8% ársvöxtum frá 3. ágúst 1966 til greiðsludags og kr. 10.000.00 í málskostnað, allt innan 15 daga frá lögbirtingu dómsins að viðlagðri aðför að lögum.

Sjóveðréttur viðurkennist fyrir tildæmdum kröfum í m/s Margréti, SI 4.

Föstudaginn 2. maí 1969.

Nr. 110/1968. **Útver h/f**
(Sveinn Snorrason hrl.)
gegn
Haraldi Sigurðssyni
(Árni Gunnlaugsson hrl.).

Dómendur:
hæstaréttardómararnir Einar Arnalds, Benedikt Sigurjónsson og Logi Einarsson og prófessorarnir Magnús Þ. Torfason og Theodór B. Líndal.

Kaupgjaldsmál. Sjóveðréttur.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 6. júní 1968. Krefst hann þess, að sér verði aðeins gert að greiða stefnda kr. 15.494.49 með 8% ársvöxtum frá 15. september 1966 til greiðsludags. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir Hæstarétti úr hendi stefnda.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Svo sem í héraðsdómi greinir, var stefndi í skiprúmi á skipi áfrýjanda, m/s Margréti, SI 4, þegar skipið var tekið til viðgerðar í Hafnarfirði hinn 24. janúar 1966. Hann hafði verið skipverji fyrir áramót, en hóf aftur strörf 7. janúar 1966.

Að lokinni viðgerð hélt skipið veiðum áfram hinn 9. marz s. á. Í máli þessu er einungis ágreiningur um kaup stefnda þetta tímabil. Krefst hann lágmarkskaups, kauptryggingarfjár, á þessu tímabili, en síðan kaups samkvæmt hlutaskiptum afla til loka tryggingartímabilsins, 15. maí 1966.

Áfrýjandi reisir kröfu sína á því, að stefndi hafi fallizt á að fara í orlof, meðan viðgerðin færi fram, en stefndi telur ekkert hafa verið á orlof minnzt.

Staðhæfing áfrýjanda er ósönnuð, og skipshöfnin var ekki afskráð. Þar sem hvorugur aðilja sagði upp skiprúmssamningnum, gilti kjarasamningurinn frá 2. febrúar 1965 áfram um löðskipti aðilja. Samkvæmt 8. gr. hans var tryggingartímabil það, sem hér skiptir máli, frá 1. janúar til 15. maí 1966. Verðmæti aflahluta stefnda frá 7. janúar til 15. maí nam kr. 33.810.88, en kauptryggingarféð kr. 47.491.70 (19.318.50 + 28.173.20). Kaupábyrgð áfrýjanda varð því virk. Ber áfrýjanda að greiða stefnda þessa fjárhæð ásamt 7% í orlofsfé, kr. 3.324.42, og sjúkrasamlagsgjald í 129 daga, kr. 494.07. Samtals eru þessar fjárhæðir kr. 51.310.19, en aðiljar eru sammála um, að til frádráttar komi kr. 27.670.45. Samkvæmt þessu ber áfrýjanda að greiða stefnda kr. 23.639.74 með vöxtum frá þeim tíma, sem greinir í héraðsdómi, en aðiljar eru sammála um vaxtafótinn, og svo málskostnað í héraði og hér fyrir dómi, samtals kr. 16.000.00. Stefndi á sjóveðrétt í m/s Margréti, SI 4, til tryggingar fjárhæðum þessum.

Dómsorð:

Áfrýjandi, Útver h/f, greiði stefnda, Haraldi Sigurðssyni, kr. 23.639.74 ásamt 8% ársvöxtum frá 21. júlí 1966

til greiðsludags og svo málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, kr. 16.000.00.

Stefndi á sjóveðrétt til tryggingar þessum fjárhæðum í m/s Margréti, SI 4.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Sjó- og verzlunardómur Hafnarfjarðar 20. apríl 1968.

Mál þetta, sem dómtekið var 28. marz 1968, hefur Haraldur Sigurðsson háseti, Hólmgarði 5, Reykjavík, höfðað á hendur Útveri h/f, Siglufirði, með framlagningu skjala í dóm 29. nóvember 1966, þar sem umboðsmaður varnaraðilja var mættur til að svara til saka. Skriflegt samkomulag um varnarþing var lagt fram við þingfestingu málsins.

Dómkröfur stefnanda eru endanlega þær, að stefnda verði gert að greiða honum kr. 32.850.85 með 1% vöxtum á mánuði eða broti úr mánuði frá 21. júlí 1966 til greiðsludags og málskostnað. Auk þess er krafizt viðurkenningar á sjóveðrétti í m/s Margréti, SI 4, til tryggingar tildæmdum fjárhæðum.

Af hálfu stefnda er þess krafizt aðallega, að honum verði aðeins gert að greiða kr. 1.820.49, en til vara kr. 15.494.49. Í báðum tilvikum er þess krafizt, að aðeins verði veitt dómsviðurkenning fyrir 8% ársvöxtum frá stefnubirtingardegi og að málskostnaður falli niður.

Í greinargerð krafðist stefndi aðallega sýknu og málskostnaðar, en til vara, að honum yrði aðeins gert að greiða kr. 15.494.49 með 7% ársvöxtum frá stefnubirtingardegi, en að málskostnaður yrði felldur niður. Við munnlegan flutning málsins breytti stefndi kröfum sínum í það horf, sem nú er, og var þeirri breytingu mótmælt af hálfu stefnanda sem of seint fram kominni.

Málavextir og málsástæður.

7. janúar 1966 réðst stefnandi sem háseti á m/s Margréti, SI 4. Eigandi og útgerðarmaður var stefndi. Ráðningarsamningi aðiljanna var slitið 21. júlí 1966, en engin lögskil gerði stefndi stefnanda, og er mál þetta höfðað til heimtu eftirstöðva launa fyrir störf stefnanda á skipinu. Ekki var lögskráð á skipið. Hins vegar var að sögn stefnanda fært í skipshafnarskrá um borð. Kveður

hann skipverja hafa ritað nöfn sín undir bókunina. 6. janúar 1966 sendi Kjartan Friðbjarnarson, framkvæmdastjóri stefnda, lögskráningarstjóranum á Siglufirði bréf með upplýsingum um þá menn, sem ráðnir höfðu verið í skiprúm. 12. janúar 1966 sendi hann lögskráningarstjóra skeyti um, að skipið hefði hafið veiðar 7. janúar. Í byrjun maímánaðar sendi framkvæmdastjórinn nafnalista á tilkynningareyðublaði fyrir breytingar á skipshöfn, undirritaðan af honum sjálfum. Segir þar, að skipshöfnin, og þar á meðal stefndi, hafi verið afskráð 25. janúar 1966 og komið aftur í skiprúm 9. marz sama ár. 25. janúar lagðist skipið að bryggju í Hafnarfirði og var þar til viðgerðar, þar til það hélt aftur á veiðar 9. marz sama ár. Hefur því verið haldið fram af hálfu stefnda, að skipsmenn hafi verið í orlofi á þessum tíma.

Stefnandi hefur gefið aðiljaskýrslu fyrir réttinum. Kvað hann ekki hafa verið um annað talað, þegar skipið var tekið til viðgerðar 24. janúar 1966, en að skipsmenn væru skráðir áfram, og ekki kvað hann hafa verið minnzt á, að tíminn, sem skipið væri til viðgerðar, yrði reiknaður sem orlof. Hann kveðst hafa unnið nokkra daga hjá Hraðfrystistöð Reykjavíkur á þessum tíma. Samkvæmt skattframtali hefur hann þegið kr. 6.624.00 í laun frá Hraðfrystistöð Reykjavíkur árið 1966.

Málið var upphaflega höfðað til greiðslu á kr. 40.000.00 auk vaxta og kostnaðar, en þess er getið í stefnu, að fjárhæð stefnukröfunnar sé áætluð og fyrirvari gerður um breytingar á henni undir rekstri málsins. Við þingfestingu málsins lagði stefnandi fram svohljóðandi reikningsyfirlit af hálfu stefnda:

„Hr. Haraldur Sigurðsson, Hólmgarði 5, Reykjavík.
Uppgjör á m/s Margréti, SI 4, frá 1/1 til 31/5 1966.

Aflatrygging frá 7/1 til 24/1, 18 dagar, 364.50 ..	kr.	6.561.00
Aflahlutur frá 10/3 til 31/5, 2.808% úr 1.797.33(sic)	—	50.461.96
Aflahlutur úr ufsa, 2.808% úr 47.190	—	1.325.09
Orlof 7%	—	4.084.36
Sjúkrasamlag í 100 daga, 3.83	—	383.00
Fæði í 100 daga, 67.76	kr. 6.776.00	
Peningar	— 62.735.00	
Mismunur f. á næsta tímabil	—	6.695.59
	Kr. 69.511.00	Kr. 69.511.00

Bráðabirgðauppgjör 1/6 til 21/7 1966.		
Mismunur frá f. tímabili .. .. kr.	6.695.59	
Aflatrygging frá 1/6 til 21/7, 51 d.		kr. 18.589.50
Áætlað fæði í 51 d., 100.00 .. .. —	5.100.00	
Greitt Gjaldheimtunni í Reykjavík .. —	7.000.00	
Mismunur		— 206.59
	Kr. 18.795.59	Kr. 18.795.59“

Af hálfu stefnanda var uppgjöri þessu lýst sem röngu og ófullnægjandi, einkum vegna þess að einungis er um bráðabirgðauppgjör að ræða fyrir tímabilið frá 1. júní til 21. júlí 1966, og einnig vegna þess, að ekki sé rétt skipt í tryggingartímabil samkvæmt kjarasamningi útvegsmanna og sjómanna. Einkum er þó reikningsyfirlitið gagnrýnt vegna þess, að stefnanda var ekki reiknuð kauptrygging fyrir tímabilið 24. janúar til 9. marz 1966, en því er haldið fram, að stefnandi hafi verið bundinn ráðningu við stefnda allan tímann, tímabilið falli ekki undir aflahlut, þar sem ekki var verið að veiðum, og hafi stefnandi þannig orðið fyrir tjóni, sem stefndi beri ábyrgð á. Auk þess var það sérstaklega gagnrýnt, að tímabilinu frá 7. janúar til 15. maí er skipt niður í kauptryggingartímabil og tímabil, þar sem kaupgreiðslur eru bundnar við aflahlut.

7. febrúar 1967 var lögð fram greinargerð af hálfu stefnda og svohljóðandi reikningsyfirlit fyrir tímabilið 1. júní til 21. júlí 1966:

„Haraldur Sigurðsson, Hólmgarði 5, Reykjavík.		
Pr.: Aflahlutur 2.808% úr 1.160.865.84		kr. 32.597.11
Orlof 7%		— 2.281.80
Sjúkrasamlag 51 d., 3.83		— 195.33
An.: Fæði í 51 dag, 76.16	kr. 3.884.16	
— Skuld f. f. yfirl.	— 6.695.59	
— Greitt Gjaldheimtunni	— 7.000.00	
— Peningar	— 2.000.00	
— Mismunur	— 15.494.49	
	Kr. 35.074.24	Kr. 35.074.24“

Varakrafa stefnda var síðan byggð á því, að þetta reikningsyfirlit yrði lagt til grundvallar lögskilum aðiljanna vegna skip-

rúmssamningsins. Haldið er fast við reikningsaðferð við útreikning launa stefnanda fyrir fyrra tímabilið frá 7. janúar til 31. maí 1966. Aðalkrafa var studd þeim rökum, að stefnandi hefði tekið þátt í uppreisn gegn skipstjóra, og heimilaði það stefnda að draga af kaupi hans sem næmi inneign hans.

Eftir að gagnasöfnun lauk og áður málið yrði tekið til munnlegs flutnings, féll dómur í máli, sem Bryngeir Vattnes, II. stýrimaður, hafði höfðað hér fyrir dómi á hendur stefnda í máli þessu til heimtu launa fyrir störf á m/s Margréti, SI 4, á sama tímabili og stefndi krefst launa fyrir í máli þessu. Var niðurstaða dóms á þann veg, að stefnanda bæri kauptrygging fyrir tímabilið frá 24. janúar 1966 til 9. marz 1966, er skipið var til viðgerðar í Hafnarfirði.

Er málið var tekið til munnlegs flutnings, var stefnukröfum breytt í það horf, sem nú er. Stefnandi fellur nú frá allri gagnrýni á reikningsfærslu stefnda og krefst þess eins, að stefnda verði auk þess, sem hann viðurkennir að skulda stefnanda, gert að greiða honum kauptryggingu fyrir tímabilið frá 24. janúar til 9. marz. Svo heldur stefnandi og fast við vaxtakröfu og málskostnað.

Kröfu sína sundurliðar stefnandi nú svo:

1. *Tímabilið frá 24. 1. 1966 til 9. 3. 1966:*
   Kauptrygging:
   Frá 24.1. 1966 til 1. 3. 1966, kr.
   363.81 á dag í 35 daga .. .. kr. 12.733.35
   Frá 1. 3. 1966 til 9. 3. 1966, kr. 370.00
   á dag í 9 daga .. .. — 3.330.00 kr. 16.063.35
   Orlof 7% .. .. — 1.124.43
   Sjúkrasamlag frá 24. 1. 1966—9. 3. 1966 .. .. .. — 168.58

   Kr. 17.356.36
2. Innstæða samkvæmt uppgjöri stefnda á rskj. nr. 17 — 15.494.49

   Kr. 32.850.85

Stefndi fellur nú frá aðalkröfu sinni og setur fram nýja aðalkröfu um, að honum verði aðeins gert að greiða stefnanda kr. 1.820.49. Kveður hann kröfuna byggða á því, að ef reikna eigi laun stefnanda í samræmi við heildarsamninga sjómann og útgerðarmanna og breytta kröfugerð stefnanda, hafi afli verið meiri á tímabilinu frá 1. janúar til 15. maí en sem svaraði kauptrygg-

ingu. Hið sama kveður stefndi um tímabilið frá 15. maí til loka skiprúmssamningsins. Stefndi fellur þannig frá fyrri skoðun sinni, sem fram kemur í reikningsyfirliti hans, og fellst á það sjónarmið stefnanda, sem fram kemur í greinargerð hans um, að reikna beri tryggingartímabil í samræmi við 8. gr. síldveiðisamnings milli Landssambands íslenzkra útvegsmanna og nokkurra sjómannafélaga frá 2. febrúar 1965, þar sem segir, að tryggingartímabil á síldveiðum skuli vera þrjú, það er: 1. janúar til 15. maí, 16. maí til 15. september og frá 16. september til 31. desember.

Mótmæli stefnanda gegn breyttri kröfugerð stefnda byggjast á því, að stefndi hafi með fyrri afstöðu sinni í málinu viðurkennt, að stefnandi eigi inni hjá honum kr. 15.494.49, og að reikna beri laun stefnanda með þeim hætti, sem lýst er hér að framan og stefnandi hefur nú sætt sig við. Er því haldið fram af hálfu stefnanda, að stefndi geti nú ekki breytt þessari afstöðu til óhagræðis fyrir stefnanda.

Af stefnda hálfu er því haldið fram, að afstaða réttarins í málinu: Bryngeir Vattnes gegn Útveri h/f og breytt kröfugerð stefnanda réttlæti afstöðubreytingu stefnda.

Enn er því haldið fram af hálfu stefnda, að komist rétturinn að þeirri niðurstöðu, að stefnandi eigi rétt til launa fyrir tímann, sem skipið var til viðgerðar, beri að draga frá þá fjárhæð, sem hann sannanlega vann sér inn á tímanum.

Álit réttarins.

Þegar stefndi lagði fram greinargerð sína, lá fyrir í málinu reikningsyfirlit hans um skuldaskil hans og stefnanda fyrir tímabilið frá 7. janúar 1966 til 31. maí 1966. Einnig lá þá fyrir, að stefnandi taldi vanta í yfirlitið laun sín fyrir tímabilið frá 24. janúar 1966 til 9. marz 1966. Ef stefndi vildi gera breytingu á reikningsgrundvellinum stefnanda í óhag vegna kröfu hans um laun fyrir nefnt tímabil, hefði hann átt að gera kröfu þar að lútandi í greinargerð sinni. Í þess stað leggur hann fram með greinargerðinni reikningsyfirlit fyrir tímabilið frá 1. júní til 21. júlí 1966, þar sem byggt er á reikningsyfirliti fyrir fyrra tímabilið.

Breyting sú, sem stefndi gerði á kröfugerð sinni, stefnanda í óhag, við munnlegan flutning málsins, er þannig of seint fram komin og kemur ekki til álita. Sýknukrafa stefnda byggðist á þeirri málsástæðu, að stefnandi hefði fyrirgert rétti sínum til þeirra launa, sem viðurkennt var, að hann hefði unnið sér inn. Frá þessari kröfu hefur stefndi nú fallið. Gagnrýni umboðsmanns stefnanda í greinargerð á reikningsaðferð stefnda verður ekki

skilin þann veg, að hann hafi viljað gera málstað umbjóðanda síns lakari.

Að því er varðar tímabilið frá 25. janúar til 9. marz 1966 er álit réttarins sem hér segir: Stefnandi var í skiprúmi á skipi stefnda, þegar það var tekið til viðgerðar í Hafnarfjarðarhöfn 25. janúar 1966. Hann var þá ekki lögskráður úr skiprúmi. Samkvæmt 8. gr. síldveiðisamnings frá 2. febrúar 1965, sem aðiljar telja gilda um lögskipti sín, bar útgerðarmanni að tryggja stefnanda kr. 9.009.00 í lágmarkskaup fyrir hvern mánuð (30 daga) af ráðningartímanum. Samkvæmt 26. gr. samningsins skal kauptrygging hækka í sama hlutfalli og kaup verkafólks á viðkomandi stað á gildistíma samningsins. Er því ómótmælt haldið fram af stefnanda, að á tímabilinu frá 1. desember 1965 til 30. apríl 1966 hafi mánaðarkaupið þannig numið kr. 10.935.00 og frá 1. marz 1966 kr. 11.121.00. Samkvæmt 12. gr. samningsins ber stefnanda 7% orlofsfé af öllum launagreiðslum, og samkvæmt sömu grein skal útgerðarmaður greiða sjúkrasamlagsgjöld skipverja. Ráðningarsamningi stefnanda virðist ekki hafa verið slitið, er skipið var tekið til viðgerðar 25. janúar 1966. Ósannað er gegn mótmælum stefnanda, að hann hafi verið í orlofi á viðgerðartímanum.

Meðan skipið lá í höfn, var einskis afla að vænta. Mið hliðsjón af því, hversu mjög viðgerðin dróst á langinn, þykir það í bezta samræmi við kjarasamninginn, sem ræður lögskiptum aðiljanna, að reikna stefnanda laun án tillits til aflabragða á tryggingartímabilinu. Fyrir því ber að fallast á kröfu stefnanda um laun fyrir viðgerðartímann.

Krafa stefnanda um greiðslu fyrir þetta tímabil er í eðli sínu fremur launakrafa en bótakrafa. Kemur því ekki til greina að draga frá launum hans það, sem honum hefur tekizt að afla sér annars staðar á nefndu tímabili, enda virðist hann ekki hafa bundið sig þannig við önnur störf, að hann gæti ekki gegnt starfsskyldum sínum við stefnda, ef á reyndi. Þessi niðurstaða er enda í fullu samræmi við síldveiðisamninginn frá 2. febrúar 1965, þar sem m. a. segir í 14. gr. um fisk dreginn á færi:

„Háseta, matsveinar og vélstjórar eiga allan fisk, er þeir draga á færi, og fái þeir, nema á reknetaveiðum við Faxaflóa, ókeypis salt í hann hjá útgerðarmanni, enda sé öll lipurð sýnd af skipsráðanda um geymslustað fyrir fiskinn".

Stefndi hefur mótmælt vaxtakröfu stefnanda, bæði hæð hennar og upphafstíma. Engin lagarök virðast leiða til að reikna vextina einungis frá stefnubirtingardegi, svo sem stefndi krefst.

Hins vegar verður að fallast á, að vaxtakrafan sé of há. Samkvæmt 13. grein laga nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands hefur bankinn vald til að ákveða hámarksvexti samkvæmt lögum nr. 58/1960 um bann við okri, dráttarvexti o. fl. Samkvæmt lögum nr. 71/1965 um breytingu á síðargreindu lögunum skulu dráttarvextir fara eftir því, sem bankinn ákveður. Samkvæmt auglýsingu 30. desember 1965 skulu dráttarvextir í lánsviðskiptum vera 1% fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði. Viðskipti aðilja þessa máls verða ekki talin lánsviðskipti í skilningi greindrar auglýsingar. Bankinn hefur ekki tekið afstöðu til þess, hverjir dráttarvextir skuli reiknast af öðrum skuldum, og virðist í því efni verða að fara eftir þeim reglum, sem giltu fyrir gildistöku laga nr. 71 frá 1965.

Verður því að fallast á þá kröfu stefnda, að vextir reiknist aðeins 8%.

Málskostnaður telst hæfilega ákveðinn kr. 8.750.00.

Dóm þenna kváðu upp Steingrímur Gautur Kristjánsson, fulltrúi bæjarfógeta, formaður dómsins, og meðdómsmennirnir Þorsteinn Einarsson skipstjóri og Þorsteinn Eyjólfsson skipstjóri.

Dómsorð:

Stefndi, Útver h/f, greiði stefnanda, Haraldi Sigurðssyni, kr. 32.850.85 með 8% ársvöxtum frá 21. júlí 1966 til greiðsludags og kr. 8.750.00 í málskostnað, allt innan 15 daga frá lögbirtingu dómsins að viðlagðri aðför að lögum.

Sjóveðréttur viðurkennist fyrir tildæmdum kröfum í m/s Margréti, SI 4.